

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

Варто зауважити, що використання мультимедійних технологій у навчально-виховному процесі є предметом стійкого інтересу як педагогіки, так і шкільної практики.

Література:

1. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте // Психологические очерки / Л. С. Выготский – 2-е изд. – М. : Просвещение, 1967. – 93 с.
2. Гиркин И. В. Нові підходи до організації учбового процесу з використанням сучасних комп'ютерних технологій / И. В. Гиркин // Інформаційні технології. – 1998. – № 6. – С. 4–9.
3. Гребенюк О. С. Комп'ютерні засоби навчання: [Електрон. ресурс]. – Режим доступа: http://refs.co.ua/65036-Komp_yuternye_sredstva_obucheniya.html.
4. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти: затверджено постановою Кабінету міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392 // Урядовий кур'єр. -2012. – №19. – С. 9-16.
5. Жалдак М. І. Система підготовки учителя к использованию информационных технологий в учебном процессе : учебное пособие. – М. : Народное образование, 1989. – 58 с.
6. Жидецький Ю. Ц. Вплив інформаційних технологій на світоглядні орієнтири професійної освіти / Ю. Ц. Жидецький //Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук. пр.: 2 ч. / АПН України. Ін-т педагогіки і психології проф. освіти; Редкол.: І.А. Зязюн та ін. – Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2002. – Вип.2, Ч.1. – С. 402-406.
7. Закон України «Про загальну середню освіту » від13 жовтня 1999 р. №651– XIV // Освіта України. – 1999. – №25. – С. 5–8.
8. Машбиця Ю. І. Основи нових інформаційних технологій навчання: посібник для вчителів / Ю. І. Машбиця. – К. : ІЗМН, 1997. – 18 с.
9. Осін А. В. Мультимедіа в освіті: контекст інформатизації / А. В. Осін // Трудова підготовка в закладах. – Львів : Новий світ, 2004. – №2. – С.35–38.
10. Слюсаренко Н.В. Розвиток творчих здібностей учнів 5-9 класів на уроках обслуговуючої праці засобами ігрової діяльності навчально-методичний посібник. – Херсон : Айлант, 2002. – 145 с.

Дишловенко Л. В. *

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

У статті розглядається питання формування творчої особистості в навчальному закладі. Висвітлено методи й прийоми роботи з розвитку творчих здібностей молодших школярів.

В умовах сучасних соціокультурних перетворень особливо гостро стоїть проблема формування творчої особистості. Саме на виховання самостійної і незалежної людини спрямовані уроки образотворчого мистецтва в школі.

Період молодшого шкільного віку є найсприятливішим і найвідповідальнішим щодо розвитку творчих здібностей. Чим

* © Дишловенко Л. В.

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

раніше й активніше здійснюється процес прилучення до прекрасного, тим глибше формуються інтереси до мистецтва, ефективніше йде процес духовного розвитку людини.

До проблем творчості зверталися Аристотель, А. Августин, Г. Гегель, І. Песталоцці, А. Платон та інші. Грунтовні дослідження питання розвитку творчих здібностей, особливостей творчої діяльності, умов формування творчої особистості з'явилися на межі XIX та XX століть. Окремі аспекти розвитку творчих здібностей розкриті в працях Г. Буша, О. Леонтьєва, Я. Пономарьова, С. Рубінштейна, О. Тихомирова, П. Якобсона.

Мета статті – розкриття особливостей розвитку творчих здібностей молодших школярів на уроках образотворчого мистецтва.

Сучасні стратегії модернізації загальної освіти в Україні передбачають опанування учнями системи життєво важливих компетенцій. Одними з головних складових загальноосвітніх і загальнокультурних компетенцій є компетенції художньо-естетичні, що передусім мають формувати внутрішній досвід дитини, наповнений особистим сенсом, формувати особистість, яка буде жити за принципом творчої активності [1, с. 329].

Принцип творчої активності є одним із основних у педагогіці. Він, як правило, розглядається в поєднанні із принципом свідомості в навчанні [2, с. 9]. Показники творчої активності подані на рисунку 1.

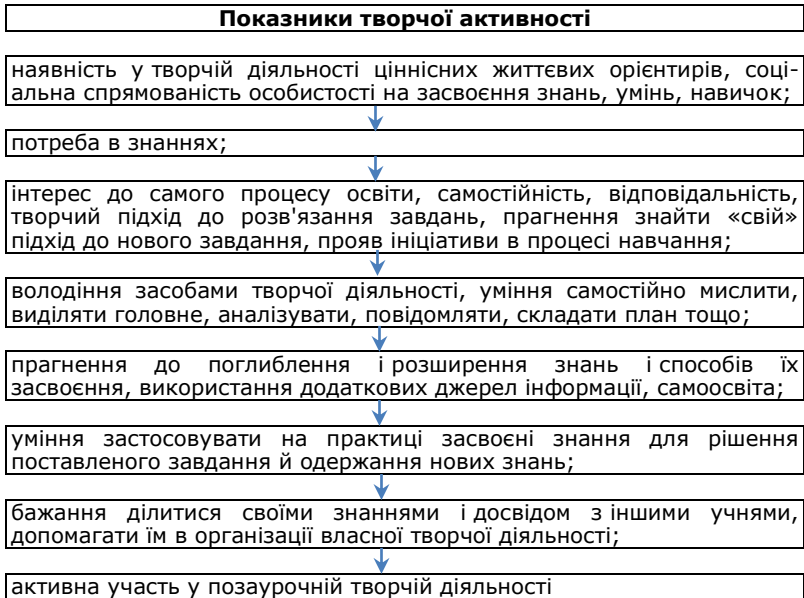

Рис. 1 Показники творчої активності

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

Реформування освіти передбачає відновлення змісту навчання з орієнтацією на «ключові компетентності», оволодіння якими дозволить вирішувати різні проблеми в професійному, соціальному, повсякденному житті.

До творчої компетентності, згідно з концепцією креативності як універсальної творчої здібності Дж. Гілфорда [4], відносимо:

- здатність до виявлення і постановки проблем;
- здатність до висловлювання різноманітних ідей;
- оригінальність;
- здатність аналізувати та синтезувати.

Розвиток творчої компетентності учнів повинен мати науковий, системний, комплексний характер і ґрунтуватися на результатах моніторингових досліджень.

Творчість – це позитивно спрямована діяльність, каталізатор прогресивних змін у суспільстві, культурі; найвища здатність людини, яка вирізняє її з-поміж інших форм життя. Оволодіння навичками мистецької діяльності, спроби самостійного творення, пошуки власного «я», осмислення світу і себе в ньому, ознайомлення з музичними, художніми творами різних епох і народів – це ті напрями навчально-виховного процесу, які стимулюють та розвивають творчі здібності учнів, їхні художньо-естетичні компетенції. І в цьому з мистецькими дисциплінами не може конкурувати жоден інший навчальний предмет.

Потреба у творчості, творчому підході до будь-якої справи – необхідна умова становлення всебічно розвиненої особистості. Виховання творчої особистості потребує відповідного педагогічного підходу, цілеспрямованого впливу педагогів протягом усього періоду навчання та виховання. Творча особистість значно краще адаптується до соціальних, побутових та виробничих умов, ефективно їх використовує, удосконалює, змінює [3].

Точно виразити нове і важливе – ціль творчого акту художника. Це є критерієм майстерності. Послідовність творчого акту художника можна подати схематично у вигляді таких етапів:

- бачення задуму, захоплення результатами творчості;
- передбачення шляхів реалізації замислу, усвідомлене або неусвідомлене обмежування зони пошуку життєвого матеріалу, образів, художніх засобів;
- маніпулювання образами, елементами твору, зв'язками між ними, комбінування, зіставлення, протиставлення, зміна кута зору тощо;
- власне натхнення, технічне здійснення;
- оцінка знайдених варіантів та їх відбір.

Для створення художнього твору необхідна реалізація всіх цих функцій, але деякі з них є складними для шестирічного, семирічного автора [5, с. 21].

Тому головним завданням учителя сьогодні є не лише

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

виявлення художньо обдарованих дітей, а й формування в них художньо-творчих здібностей.

У процесі такої роботи педагогам слід урахувувати загальні рекомендації психолога щодо розвитку творчих здібностей учнів: створювати умови для випереджального розвитку здібних дітей; активізувати пізнавальну самостійність, не подаючи ніяких знань у готовому вигляді; використовувати творчі, проблемні завдання; керувати самоосвітою здібних учнів: навчити трансформувати особистий досвід і вивчений матеріал із літературних джерел, творчо обґрунтовувати результати роботи, конструювати новий досвід; надавати простір для вільного індивідуального розвитку і самореалізації; розвивати здібність до контролю та самоконтролю; створювати умови для максимального напруження інтелектуальних сил; використовувати різноманітні форми творчого співробітництва учнів [6].

Наш досвід роботи свідчить, що на уроках образотворчого мистецтва необхідно створювати творчу, позитивно емоційну атмосферу шляхом використання різноманітних типів нестандартних уроків: урок-сюрприз, урок-свято, урок-конкурс, урок – мандрівка у світ художника, урок-ярмарок, урок-виставка, урок – екскурсія до картинної галереї, урок – розгадка таємниці знайомих картин, бінарний урок, урок-відкриття тощо.

Рівень творчості дітей молодшого шкільного віку, як правило, залежить від тих навичок, яких дитина дошкільного віку набула в іграх, спілкуванні з оточуючими, продуктивних видах діяльності. Тому на уроках малювання ми використовуємо цікаві завдання, ігри та вправи, які є ще однією формою викладу, перевірки і закріплення знань з образотворчого мистецтва з метою формування та розвитку творчих здібностей. У процесі гри діти навчаються правильно сприймати форму предмета, його колір, величину, пропорції, положення у просторі відносно інших предметів. На уроках образотворчого мистецтва звертаємося до життєвого досвіду учнів, до знань, набутих на попередніх уроках. На етапі актуалізації опорних знань використовуємо ефективні методи і прийоми навчання: «Ланцюжок», «Пінг-понг», побудову асоціативного куща, «Так-ні», «Заморочки з бочки», «Незакінчене речення», «Ромашка», «Знайди пару», «Склади пазл», «Кошик знань», «Неправильний малюнок», «Мистецький пінг-понг», «Мікрофон».

Творчість як процес має певні етапи: перший – підготовчий період. Створення проблемної ситуації, постановка проблеми, її аналіз. Другий – процес вирішення проблеми. Третій період творчого процесу – осяяння. Четвертий період творчої роботи – упорядкування отриманих результатів. Принцип творчості реалізується через набуття учнями власного досвіду творчої діяльності, формування вміння самостійно знаходити вирішення нестандартних завдань. Справа педагога та батьків – створити для цього організаційно-педагогічні умови. Учень повинен визначитись як творча особистість за допомогою вчителя,

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

повірити у власні можливості, а потім їх творчо реалізувати під час навчання, одержуючи відповідну підтримку [7; 8].

Отже, у своїй діяльності ми прагнемо виховати в дітей зацікавленість мистецтвом через нові форми й техніки виконання роботи. Головною метою для нас є виховання доброти до всього оточуючого, віри в себе, у власні сили і можливості.

На думку видатного педагога В. О. Сухомлинського, «урок – це не самоціль. Це інструмент виховання та розвитку особистості» [9]. Тому на уроках, крім того, що даємо новий матеріал, намагаємось навчити якнайширше використовувати техніку змішування кольорів, застосовувати різні матеріали, що активізують творчу діяльність; використовуємо музичні та літературні твори, репродукції картин, театралізовані дії. Особливо сприятливою для творчого розвитку особистості є атмосфера доброзичливості, натхнення, що виникає під час виконання колективних робіт.

Поряд із формуванням навичок практичної художньої діяльності вчителі виховують високу духовну культуру в учнів – здатність сприймати й аналізувати естетичні явища в мистецтві. Тому під час вивчення окремих тем особливого значення набувають бесіди про творчість митців різних шкіл (імпресіоністів, кубістів, модерністів). Учителі використовують різноманітні методи навчання естетичного сприймання (словесні, наочні, практичні). При словесних методах практикуються бесіди, що супроводжуються демонстрацією слайдів, репродукцій, цікавою інформацією про життя і творчість художників.

Характерним прикладом наочних методів навчання естетичного сприймання є попередня організація педагогом виставок, ілюстрацій, репродукцій. Упродовж кількох днів учитель дає учням можливість самостійно, у довільній формі, розглядати виставлені роботи, у такий спосіб ненав'язливо залучаючи дітей до мистецьких творів. Потім проводиться обговорення побаченого. Крім демонстрації слайдів, репродукцій, ілюстрацій, також використовуються фільми, кінофрагменти. Досить важливим і корисним є якомога ширше ознайомлення дітей з оригінальними творами. Воно реалізується під час екскурсій до музеїв, художніх галерей, майстерень місцевих художників.

Від професійної підготовки вчителя повністю залежить умілий добір таких мистецьких творів, цінностей, які відповідають певному виду художньої діяльності учнів. Так, у процесі виготовлення колажів необхідно виявити фантазію, вигадку, тому цілком закономірним є інтерес учнів до робіт визнаних у фантастичному жанрі майстрів С. Далі, П. Клее. Заслугує на увагу спосіб, що ставить учня в ситуацію, аналогічну тій, у якій перебував художник, працюючи над своїм твором.

Багатоваріантність, безліч ходів, випадковість, навіть хаотичність у позитивному значенні цього слова – одна з ха-

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

рактерних рис творчого мислення.

Таким чином, ефективне виховання творчої особистості учнів у загальноосвітніх навчальних закладах вимагає від учителів та батьків створення відповідних організаційно-педагогічних умов. При цьому слід урахувувати загальні рекомендації психолога щодо розвитку творчих здібностей школярів.

З метою розвитку фантазії, уяви, образного мислення необхідно систематично та раціонально використовувати цікаві завдання, ігри та вправи, учити учнів сприймати та аналізувати твори мистецтва, зокрема репродукції картин.

Література:

1. Большая Советская энциклопедия. – Т.9, Т.12. – 3-е издание. – М.: Сов.энц. – 1972. – С. 589.
2. Волобуева Т. Б. Развитие творческой компетентности школьников / Т. Б. Волобуева. – Х. : Вид. група «Основа», 2005. – 112 с.
3. Интегрированные уроки предметов эстетического цикла / Упоряд.: Л. Шелестова, Н. Чиренко. – К. : Вид. дім «Шкільний світ» : Вид. Л. Галіцина, 2006. – 128 с.
4. Книга вчителя дисциплін художньо-естетичного циклу: Довідково-методичне видання / Упоряд. М. С. Демчишин, О. В. Гайдамака. – Харків : Торсінг Плюс, 2006. – 768 с.
5. Левин В. А. Воспитание творчества / Вадим Александрович Левин. – Томск : Пеленг, 1993. – 56 с.
6. Подласый И. Продуктивная педагогика / И. Подласый. – М. : Народное образование, 2003. – 496 с.
7. Родигіна І. В. Компетентісно орієнтований підхід до навчання / І. В. Родигіна. – Х. : Вид. група «Основа», 2005. – 96 с.
8. Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька : навчальний посібник / О. П. Рудницька. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2005. – 360 с.
9. Сухомлинський В. О. Вибрані твори у 5-ти томах / В. О. Сухомлинський. – К. : Радянська школа, 1977. – С. 127.

Кісельова Н. В.*

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ АУТИЧНИХ ДІТЕЙ В УМОВАХ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Стаття містить відомості про роль педагогів в адаптації дітей з особливими потребами в соціальному середовищі; про особливості навчання дітей з аутизмом в молодшому шкільному віці, про розвиток їхньої мовленнєвої активності.

В останні десятиліття тенденція народження дітей з аутизмом збільшується. У таких дітей виявляються типові риси порушень, зокрема надмірна вибірковість стимулу, обмежена мотивація, самостимулювальні реакції тощо. Ці характеристики, відповідно, складають типову картину аутизму, але кожна дитина унікальна, і тому учню з таким порушенням можуть бути властиві або всі ці навички й вади, або лише деякі з них.

* © Кісельова Н. В.